

Geçmişten Bugüne*

Ali Suavi, "Talim ü Terbiye", *İslam Dünyası* 2/2 (1331), s. 24-25.

Usûl-i Tadrîs – Usûl-i Teftîş

Te'sîs ile teftîş yek-diğerinin lâzım-ı gayr-i müfariğıdır.

Ma'ârif-i Umumiyye Nezâreti senelerden beri iyi kötü te'sîsât ile uğraşıyor; teftîşâtı da şöyle böyle idâmeye çalışıyordu. Bu te'sîsâtın ma'âlesef şimdiye kadar hiçbir zaman muttarid bir usûlde, sâlim bir mecrâda devâm etmediğini söyledik. *İslâm Dünyası*'nın geçen seneye âid nüshalarında neşrolunan silsile-i makalâtımız telhîs edilirse maksadımız vuzûhla anlaşılıyor. Biz hulâsaten demek istiyorduk ki: Bizde islâh-ı umûr-ı ma'ârif mekatibi-i ibtidâiyeden ve bununda bi'l-hassa: Usûl-i tadrîsinden –ta'bîr-i diğerle usûl-i tadrîse âşina mu'allimlerden- ve ihtiyâcât-ı mahalliye ve milliyemize mutâbık kitâblarından başlamalıdır.

Vâkı'a bu husûsda altı seneden beri hayli müşevveş adımlar atılmadı değil, ancak bu adımlar dediğimiz gibi müşevveş idi. Mu'ayyen ve metîn değil idi. Şimdi hakîkaten şayân-ı şükrân-ı bî- pâyândır ki bu iki nokta ya'ni usûl-i tadrîs ile kitâblar meselesi kâfi derecede nazar-ı dikkate alınmıştır. Darü'l-mu'allimîn-I âliyyede mu'allimlere mahsûs olarak te'sîs edilen "Usûl-i Tadrîs ve Terbiye" kursuyla mekâtib-i ibtidâiyemize âid kitâbların müsâbakaya vaz'ı bu noktaları tenvîr içindir. Elverir ki bu işlerin mertebe-i matlûbeye isâliycün musirrâne çalışılsın.

Sâlifü'z-zikr emellerimizin –kısmen- husûl-pezîr olması merci-i âlîsinin nazar-ı ıtlâ'ına diğer mühim bir meselenin de vaz'ı husûsunda bizi teşcî' ve teşvîk eyledi. Evet, işte bu mesele de "Usûl-i teftîş" mesele-i mühimmesidir!

Dünyada hiçbir nev'î idâre yokdur ki teftîşden müstağnî olsun. Sâha-i medeniyetde gözlerimizi

kamaştırın envâ-i terakkîyât ve tekemmülâtın sevâkından en mühimi "teftîş" olduğundan hiç şüphem yoktur. Ancak teftîşden matlûb olan fevâ'id-i kesireyi elde edebilmek için "Usûl-i Teftîş" be-hakk tanzîm ederek bir kâ'ide-i sâlimmeye rabt etmek iktizâ eyler.

Bizde mâ'arif müfettişliği pek berbad bir halde idi. Bu memleketde mâ vazaa lehinin müsta'mel olan şeylerden biri de mâ'arif müfettişleri idi. Şüphesiz eğer bu böyle olmasaydı on dokuzuncu asırda hâriku'l-âde bir inkişâf ü terakîyye mazhar olan usûl-i tadrîs fenni garbın en ücrâ köşelerine varıncaya kadar neşr-i envâr eylediği halde muhîtimize bu derece bî-gâne kalmazdı! Garibdir; bizim buranın mâ'arif-i ibtidâiyye müfettişleri tadrîsâtı teftîşden ziyâde mekâtibin odun kömür gibi levâzım-ı âdiyyesini tedârik, ta'mir ve termîm-î nevâkıs-ı maddiyyesini temşiyete me'mûrdurlar. Binâenaleyh bir mektebe müfettiş beğ veya efendi geldi mi vazifesi doğruca müdür odasına geçip kendisine ikrâm olunan bir kahve ile sigarayı içtikten sonra bu şeyleri sormak, eğer yoksa iskeleden iskeleye mağazadan mağazaya dolaşarak onları tedârik ve buna âi'd raporunu bi't-tanzîm idâreye takdîm etmekten ibâretidir. Zannederim buna mebnî olsa gerek ki ta'yîn edilen müfettişlerin usûl-i ta'lîm ve tadrîse derece-i vukûfları ya hiç aranmıyor, yâhûd adem-i lüzûmuna binâen za'id bir haslet olmak üzere soruluyor!

Pek ümîd ederiz ki mercî'-i âlîsi usûl-i tadrîs kadar usûl-i teftîş de tecdîd ve islâha an-karîb himmet buyurur.

ÖĞRETİM VE DENETİM YÖNTEMLERİ

Ders Verme Usulü- Teftiş Etme Usulü

Kurmak ve denetlemek birbirinden ayrılmaz iki husustur.

Milli Eğitim Bakanlığı senelerden beri iyi kötü yönetmelikle uğraşiyor; denetlemeyi de şöyle böyle devam ettirmeye çalışıyordu. Bu yönetmeliklerin maalesef şimdiye kadar hiçbir vakit düzenli bir şekilde ve sağlam bir mecrada gitmediğini söyledik. *İslam Dünyası Dergisi*'nin geçen seneye ait sayılarında çıkan makale silsilelerimiz özetlenecek olursa amacımız açıkça anlaşılıyor. Biz kısaca demek istiyorduk ki: Bizde Milli Eğitim Bakanlığının iyileştirme işlemleri ilkokullardan ve bunun da özellikle öğretim yöntemlerinden -diğer bir tabirle öğretim yöntemlerini bilen öğretmenlerden- ve mahalli ve milli ihtiyaçlara uygun kitaplardan başlamalıdır.

Aslında bu hususta altı seneden beri oldukça belirsiz adımlar atılmadı değil, ancak bu adımlar dediğimiz gibi belirsizdi. Kararlaştırılmış ve sağlam değildi. Şimdi hakikaten sonsuz teşekküre değerdir ki bu iki nokta, yani öğretim yöntemleri ve kitaplar meselesi yeterli derecede dikkate alınmıştır. Yüksek öğretmen okullarında öğretmenlere has olarak yapılan “Öğretim Yöntemleri ve Denetimi” kursuyla ilkokullarımıza ait kitapların değerlendirilmeleri eksik taraflarının aydınlatılmasına yöneliktir. Elverir ki bu işlerin istenilen mertebeye ulaşması için ısrarla ve inatla çalışılsın.

Bahsi geçen isteklerimizin -kısmen- gerçekleşmesi yüksek mercilerin bilmelerine, diğer önemli bir meselenin ortaya atılması konusunda bizi cesaretlendirdi ve teşvik eyledi. Evet işte bu mesele de “Teftiş Yöntemleri” meselesidir.

Dünyada teftişi lüzumlu bulmayan hiçbir çeşit yönetim yoktur. Medeniyet sahasında gözlerimizi kamaştıran çeşitli ilerlemeler ve olgunlaşmaların en önemli itici gücünün “teftiş” olduğundan hiç şüphem yoktur. Ancak teftiştten talep edilen faydaları elde edebilmek için “Teftiş

Usullerini” düzenleyerek hakkıyla yerine getirmek lazım.

Bizde Milli Eğitim Bakanlığı müfettişliği çok kötü bir haldeydi. Bu memlekette konulmuş kuralların dışında işleyen şeylerden biri de bakanlık müfettişleri idi. Eğer bu durum bu kadar kötü olmasaydı on dokuzuncu asırda harikulade bir keşif ve ilerlemeye sahip olan öğretim yöntemleri batının en ücra köşelerine varıncaya kadar aydınlattığı halde bizde bu derece kayıtsız kalmazdı! Gariptir bizim buranın ilkokul müfettişleri öğretimi teftiştten ziyade okulların odun kömür gibi sıradan ihtiyaçlarını tedarik ve tamir etmek gibi onarmak, noksanlarını gidermekten sorumludurlar. Bundan ötürü bir okula müfettiş bey veya efendi geldiğinde görevi doğruca müdür odasına geçip kendisine ikram edilen bir kahve ve sigarayı içtikten sonra bu eksikleri sormak, eksik olanları, iskeleden iskeleye, mağazadan mağazaya dolaşarak bunları tedarik etmek ve bunlara ait raporunu düzenleyerek yönetime takdim etmekten ibarettir. Zannedirim bundan ötürü olsa gerek, atanan müfettişlerin eğitim ve öğretim konusunda vakıfıyet dereceleri ya hiç aranmıyor ya da adam ihtiyacından ötürü gereksiz bir özellik olarak soruluyor!

Ümit ederiz ki; yüksek merciler ders verme yöntemleri kadar teftiş etme yöntemlerini de yenilemeye ve iyileştirmeye yakında başlarlar.

Çevrimyazı ve nesre çeviri: Deva GÜNEŞ³

³ Sakarya Üniversitesi, doktora öğrencisi.